

KORJAUSTAPAHOHJE

POHJOISTEN KYLÄALUEIDEN OSAYLEISKAAVA

OSAYLEISKAAVA YK 002044

RAUMAN KAUPUNKI

TEKNINEN VIRASTO

KAAVOITUS 2018

SISÄLLYSLUETTELO

1. OHJEEN TARKOITUS

2. LUVAT JA MÄÄRÄYKSET

3. KYLIEN HISTORIAA LYHYESTI

- 3.1. Sorkka
- 3.2. Haapasaari ja Nurmenlahti

4. NYKYTILANNE JA SUOJELUMERKINTÖJEN PERUSTELUT

5. KOHTEIDEN ARVOLUOKITUS KARTALLA:

- 5.1. Sorkka
- 5.2. Haapasaari ja Nurmenlahti

6. VANHA RAKENNUS KORJAUSKOHTEENA

7. RAKENNUSTEN KORJAUS JA HOITO:

- 7.1. Sokkelit ja perustukset
- 7.2. Ulkoseinät
- 7.3. Vesikatto
- 7.4. Ikkunat ja ovet
- 7.5. Kuistit
- 7.6. Ulko-oleskelutilat
- 7.7. Piharakennukset
- 7.8. Pihat ja istutukset
- 7.9. Aidat ja portit
- 7.10. Tekniset laitteet julkisivussa
- 7.11. Värit ja pintakäsittely

8. AVUSTUSTA KORJAUSTÖIHIN (tilanne 2013)

9. LISÄTIETOA

- 9.1. Rauman kaupungin yhteystietoja
- 9.2. Hyödyllisiä linkkejä

1. OHJEEN TARKOITUS

Korjaustapaohje toimii ennen kaikkea Pohjoisten kyläalueiden osayleiskaavassa eri tasoilla suojeltaviksi osoitettujen rakennusten korjaustapaohjeena. Ohjeen tavoitteena on kannustaa arvokkaiksi tunnistettujen rakennusten ja pihapiirien omistajia huoltamaan ja korjaamaan niitä sopivin menetelmin niin, että kiinteistöjen historiallinen arvo säilyy.

Kohteet on jaettu Satakunnan Museon soveltaman mallin mukaan A-, B- ja C-luokkiin rakennushistoriallisten, historiallisten ja maisemallisten arvojen perusteella:

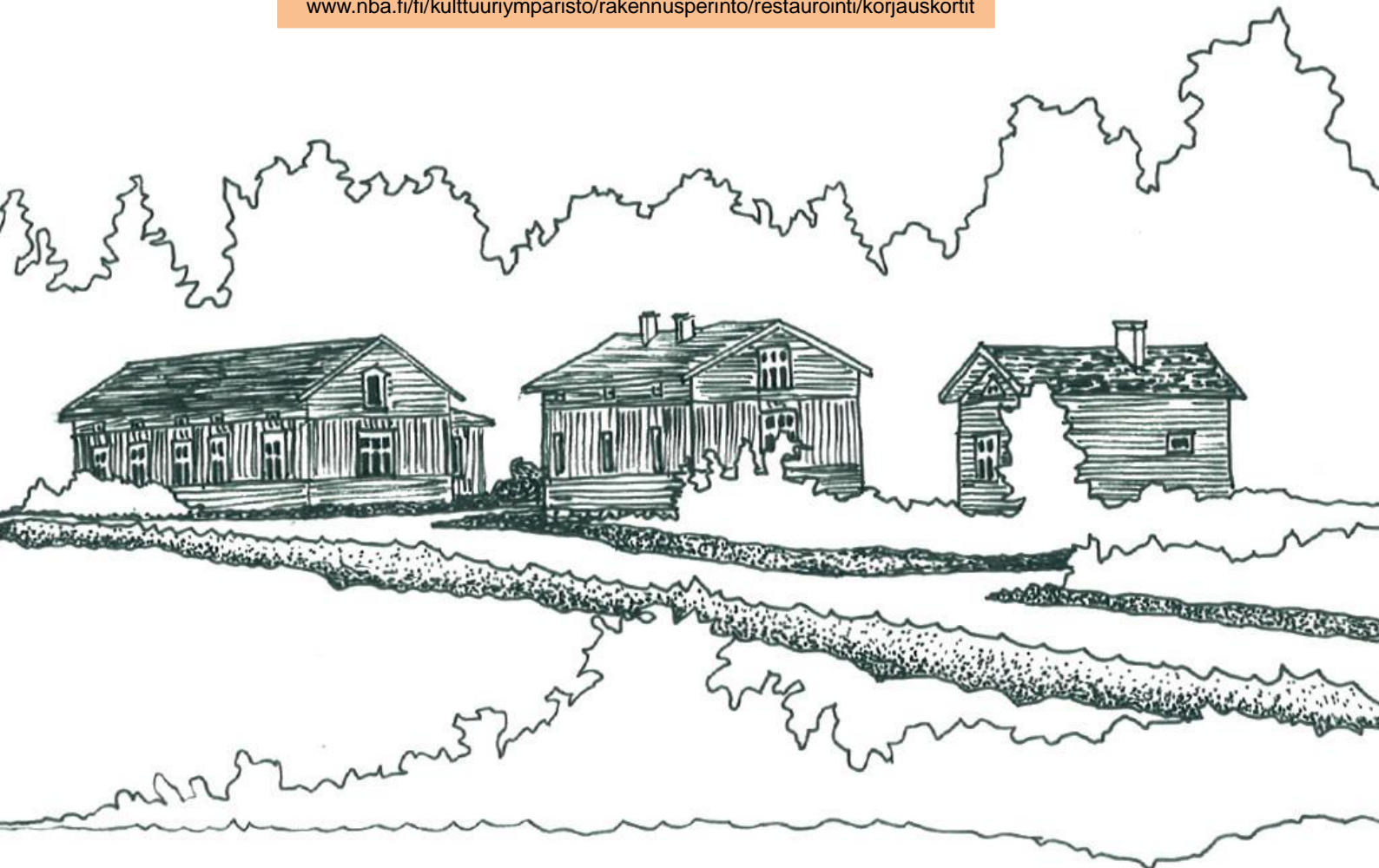
- A - suojeltava kohde
- B - lievemmin suojeltava kohde
- C - kohde voidaan jättää suojelun ulkopuolelle

Kohteiden arvotus perustuu Satakunnan museon laatimiin Sorkan, Haapasaaren ja Taipalmaan sekä Nurmenlahden ympäristön rakennusinventointeihin (2014 ja 2015). Kyseisistä rakennusinventoinneista selviää kattavasti sekä alueen rakennuskannan historia että nykyinen tila. Suojelukohdeet on merkitty myös kaavakartalle, josta selviävät niitä koskevat muut määräykset.

Huomioitavaa on, että C-luokituksen saanut kohde on myös kulttuurihistoriallisesti arvokas. Kohde voi olla mm. maisemallisesti merkittävä, mutta tämä ei yksinään riitä perusteeksi kaavalliseen suojeluun. Yleensä C-kohteet ovat tärkeä osa kokonaisuutta ja niiden häviäminen olisi valitettavaa. Tätä ohjetta kannattaa siis soveltuvin osin noudattaa kaikkia alueen rakennuksia korjattaessa ja huollettaessa arvoluokituksesta huolimatta.

Rakennusten korjaus ja hoito -kappaleessa kunkin osa-alueen loppuun merkityt korjauskortit ovat ladattavissa pdf-muodossa Museoviraston internetsivuilta:

www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperinto/restaurointi/korjauskortit

2. LUVAT JA MÄÄRÄYKSET

Jotkut rakennuksen korjaus- ja muutostyöt edellyttävät rakennusvalvontaviranomaisen lupaa. Luvantarpeen selvittämismääräys on rakennushankkeeseen ryhtyvällä (huolehtimisvelvollisuus rakentamisessa MRL 119 §)

Tietoa lupamenettelystä saa Rauman kaupungin rakennusvalvonnasta. Vanhan Rauman korjausrakentamiskeskus Tammelasta ja Satakunnan Museosta saa lisäksi neuvoja vanhan talon korjausasioissa.

3. KYLIEN HISTORIAA LYHYESTI

3.1. Sorkka

Sorkan kylä on Rauman ympäristön vanhimpia, perustettu jo ennen vuotta 1300. Sorkan kylätontti on sijainnut nykyisellä paikallaan jo 1500-luvulla, ja on säilynyt erinomaisesti. Kylä on edelleen säilyttänyt perinteisen maaseutukylän luonteensa, vaikka rakennuskanta on hiljalleen täydentynyt uusilla asuinrakennuksilla.

3.2. Haapasaari ja Nurmenlahden ympäristö

Haapasaaren kylä on perustettu 1300- tai 1400- luvulla samoin kuin Lahti, johon Nurmenlahden ympäristö kuuluu. Haapasaari on ollut isojaon ajoista lähtien harvaa asuttu. Nykyään rannikolla on runsaasti loma-asutusta. Nurmenlahden ympäristön rakennuskanta on verrattain uutta.

Kylätontilla tarkoitetaan sitä kylän aluetta, joka on ollut asuttuna jo keskiajalla.

4. NYKYTILANNE JA SUOJELUMERKINTÖJEN PERUSTELUT

Sorkan kylä kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin. Kylän kylätontti on sijainnut samalla paikalla jo satojen vuosien ajan. Samoin on kylätontin laita Haapasaareissa, Haapasaaren kantatilan kohdalla.

Kantatilalla tarkoitetaan emätilan lohkomisessa jäljelle jäänyttä kiinteistöä, päätäilaa.

Nykyiset peltoaukeat olivat pelto- ja niittyalueina jo 1700–1800-lukujen taitteessa, joten nykyään avointen maisema-alueiden voidaan lähes varmuudella sanoa olleen avoimia hyvin pitkään. Maiseman luonne on kuitenkin metsittyneisyyden eri asteiden vuoksi ollut jatkuvassa muutoksen tilassa. Vanhojen valokuvien perusteella pusto on paikoin ollut merkittävästi harvempaa kuin nyt. Tielinjat ovat säilyneet pääosin 1800-luvulta, kylätonttien ympäristössä kauemminkin. Alueen vanhempi rakennuskanta on melko hyvin säilynyt ja on tärkeää, että valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi luokitellun alueen rakennuskanta pidetään arvonsa mukaisessa kunnossa.

Suojelukohteet, sekä yksittäiset että alueelliset, on luokiteltu kohteiden säilyneisyys, maisemallisuus ja erilaiset historialliset arvot huomioiden. Nämä saattavat vaihdella kohteittain ja myös arvoluokan sisällä. A-luokan kohteisiin on erikseen merkitty mitä rakennusta tai rakennuksia suojelu koskee. A-kohteilla on myös keskinäisiä eroavaisuuksia. Joukossa on edelleen toimivia maatilakokonaisuuksia, mikä tuo painetta mm. lisärakentamiseen. Lisärakentaminen ei ole suojeltavilla alueilla poissuljettua, mutta sitä säännöstellään ja sen laatuun tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta alueen arvo säilyisi.

Kulttuurihistoriallisen kohteen omistajan on ensiarvoisen tärkeää olla yhteydessä rakennusvalvontaan kohdekohtaisten tarkempien neuvojen saamiseksi, kun korjaus- tai muutostyö tulee ajankohtaiseksi. Herkimpiä alueita näissä kylissä ovat historialliset kylätontit ja vanhat, viljelyalueet.

 A-kohteet (suojeltavat kohteet):

- 27. Kolha 418-1-317
- 28. Haapasaari 418-1-299
- 29. Suviranta 418-1-38
- 32. Mustalahti 418-1-250
- 38. Opinahjo 401-1-212
- 39. Lahdenpohja 401-1-227

 B-kohteet (lievemmin suojeltavat):

- 1. Lautakari 409-8-113
- 2. Rööhö 409-1-195
- 3. Salmi 409-4-132
- 4. Antola 409-4-134
- 21. Kainola 409-3-136
- 22. Väällä 409-4-26
- 23. Kuusistontie 5 409-2814-1
- 24. Kumpulantie 216-1639-7
- 25. Lehtoaho 409-1-212 ja -198

- 30. Kaitaniemi 418-1-315
- 31. Sokertoppa 418-1-222
- 33. Rantala 411-1-68
- 34. Taipalmaa 411-1-70
- 35. Ylinen 411-1-45
- 36. Petäjäkari 401-1-834
- 37. Kamarkari 401-1-318
- 40. Varjomäki 401-1-301
- 41. Siniranta 401-1-579
- 42. Huvilinna 401-1-568

 A-kohteet (suojeltavat kohteet):

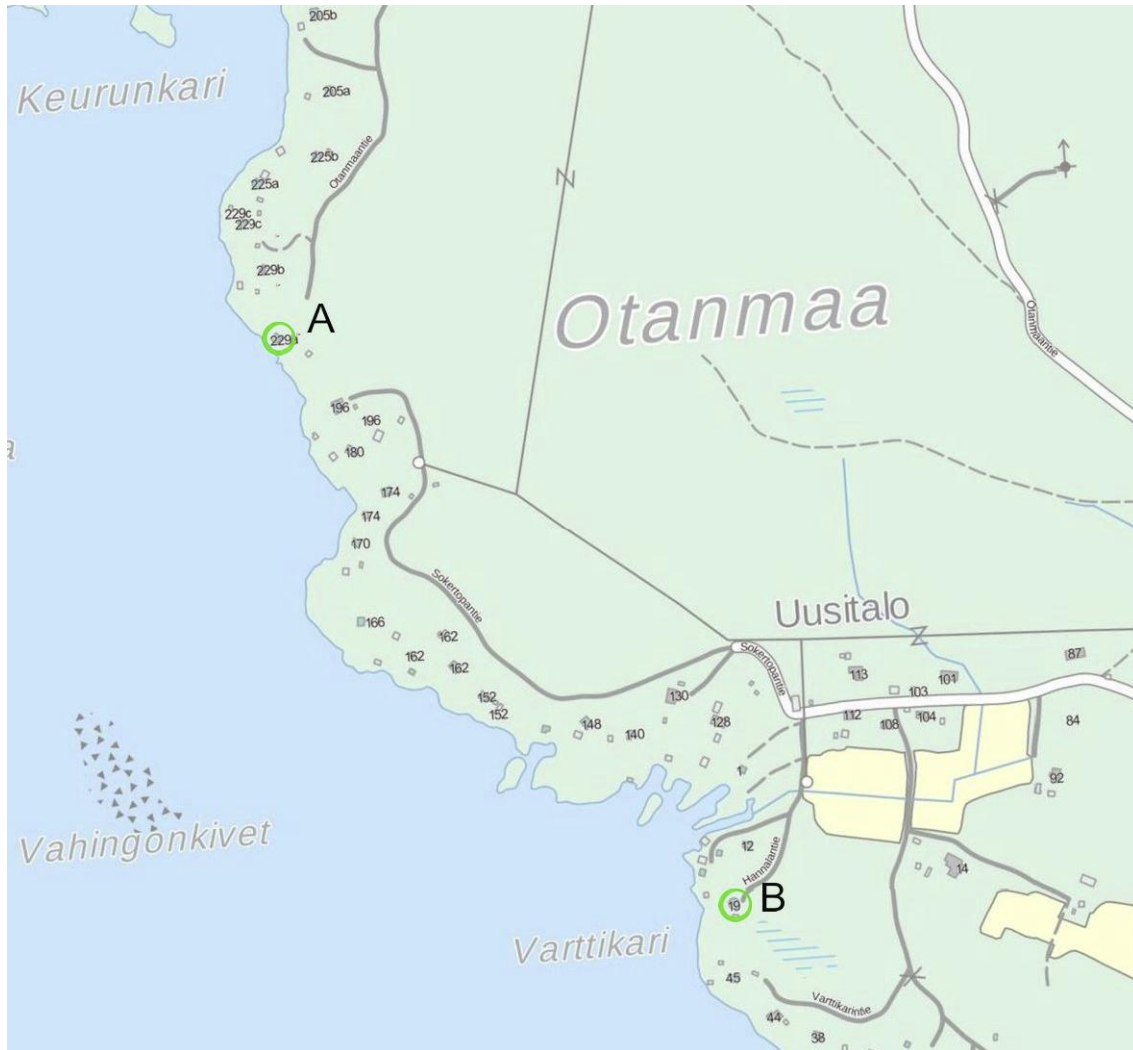
- 6. Alppirinne 409-3-83
- 7. Juso 409-5-136
- 8. Tuomikallio 409-5-163
- 9. Antikkala 409-4-193
- 11. Alakoulu 409-4-53
- 12. Yläkansakoulu 409-2-11
- 18. Lahti 409-5-11
- 26. Kolha 414-31-270

 B-kohteet (lievemmin suojeltavat):

- 5. Ala-Heinilä 409-3-263
- 10. Kallenmäki 409-12-0
- 13. Tuomola 409-2-2
- 14. Niemelä 409-8-11
- 15. Prami 409-6-167
- 16. Uola 409-7-148
- 17. Arvela 409-1-121
- 19. Suomela 409-8-47
- 20. Kuusela 409-17-0

A. Otanmaantie 229a (Haapasaari) 418-1-289

B. Hannalantie 19 (Haapasaari) 418-1-47

6. VANHA RAKENNUS KORJAUSKOHTENA

Sorkan ja Haapasaaren kyläalueiden valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä on kaikissa kiinteistöjen korjaus- ja muutostöissä huomioitava alueen erityisluonne, jota toimenpiteiden tulee tukea. Tämä periaate koskee yhtä lailla rakennuksiin liittyviä muutoksia kuin piha- ja katualueiden kunnostamista.

Vanhojen talojen historiallinen arvo perustuu tyyliseikkojen ohella myös vanhoihin rakennusosiin ja rakennusmateriaaleihin. Rakennusten kunnostuksessa on pyrittävä säilyttävään korjaukseen, minkä tavoitteena on säilyttää alkuperäinen tai vanha materiaali ja kunnostaa paikaten ainoastaan korjaukseen todella vaativat vauriot. Kannattaa muistaa, että mitä enemmän alkuperäisiä materiaaleja on tallella, sitä arvokkaampi rakennus on historiallisesti. Purkaminen ja kokonaan uuden rakentaminen tulevat kyseeseen vasta, kun asiantuntija on todennut korjaamisen mahdottomaksi.

Arvokkaan rakennuksen ominaispiirteiden ja perinteisten rakennustapojen säilyttäminen tulee olla lähtökohtina korjaushankkeessa. Suositeltavaa on käyttää kokemusta omaavaa ammattilaista suunnittelutyössä, erityisesti suuremmissa hankkeissa.

Perinteiseen rakentamiseen perehtyneen suunnittelijan käyttö rakennushankkeessa minimoi mahdolliset virheet, helpottaa hanketta ja takaa onnistuneen lopputuloksen.

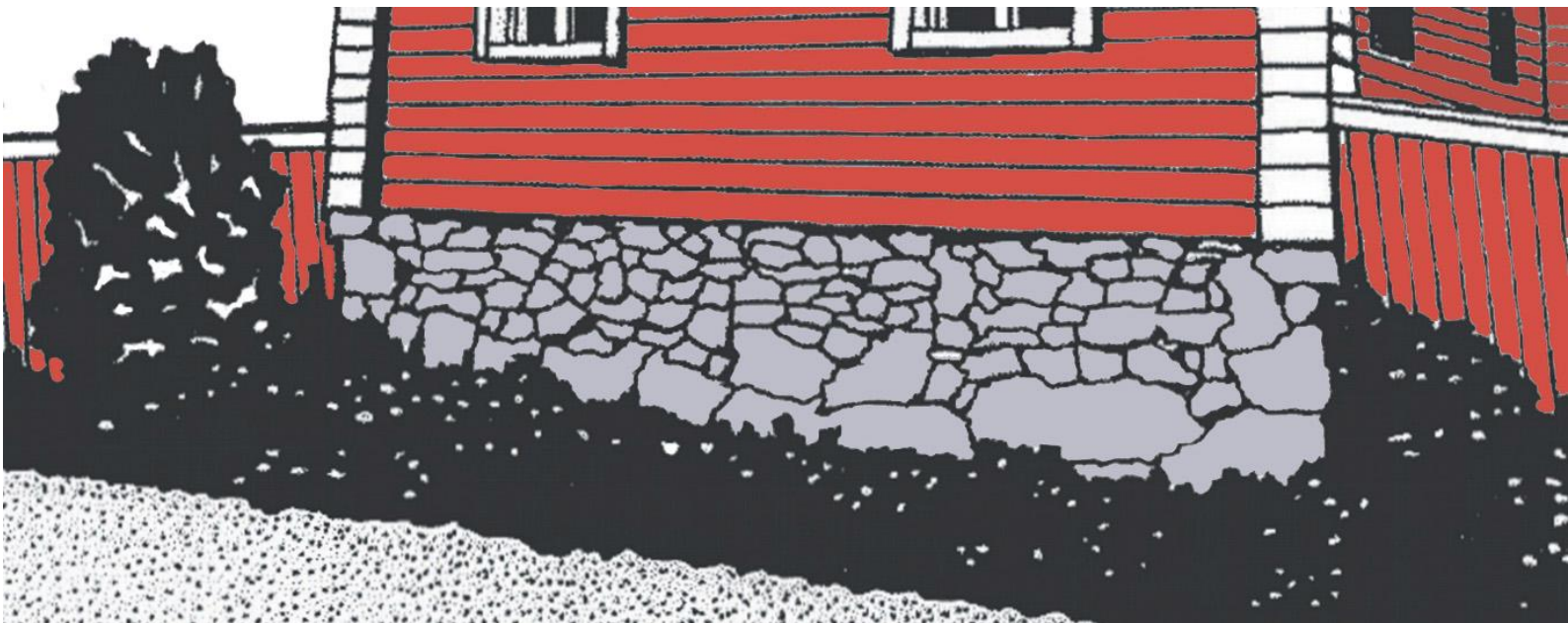
7. RAKENNUSTEN KORJAUS JA HOITO

7.1. Perustukset ja sokkeli

Perustusvauriot syntyvät hitaasti ja ne ilmenevät mm. talon vinoutena (rakennus painuu, nousee tai siirtyy) ja vaurioina talon muissa rakenteissa. Mikäli talo on ehjä ja suora, vaurio on mitä luultavimmin vain kosmeettinen vaurio sokkelissa (perustusten näkyvä osa). Tuntuvien perustusvaurioiden kohdalla suositeltavaa on saada asiantuntevan rakennusinsinöörin arvio ongelman laajuudesta. Kriittisiä kohtia ovat viemäröidyt tilat, sähkökaapelit ja savupiiput.

Perustusvaurioon viittaavat tekijät:

- ✓ ikkuna tai ovi ei aukea, karmien nurkkaliitokset tai vuorilistoitusten nurkat aukeavat
- ✓ raot lattian ja jalkalistojen välissä
- ✓ pinkopahvin repeily ja pussien muodostuminen
- ✓ rappauksen halkeilu seinissä
- ✓ piipun saumojen halkeilu ullakolla
- ✓ vino lattia

Korjaus:

Ensisijainen toimenpide perustusvaurioiden korjaukseen on tarkkailu. Syiden selvittämiseen on syytä käyttää aikaa, jotta välttää turhat ja kalliit toimenpiteet. Vaurion kosmeettinen korjaus on turha, jos vaurion syytä ei poisteta.

Helposti korjattavat mahdolliset ongelmanaiheuttajat kannattaa sulkea pois. Pihamaan kallistukset tulee olla tehty pois päin rakennuksesta ja räystäskourujen, syöksytörmien ja loiskekivien kunnot kannattaa tarkistaa. Routasuojaus ja salaojitus täytyy tehdä mikäli maaperä on ongelmallinen. Esimerkiksi routimisen aiheuttaman talon vinouden voi oikaista perustusten ja puurungon välisillä kiiloilla.

KORJAUSKORTTI:

24. Pientalon perustusten korjaus

7.2 Ulkoseinät

Tiivistäminen ja eristäminen

Ilmavuodot ulkovaipassa ja kylmät pinnat, kuten ikkunat, lisäävät vedon tunnetta. Veto taas aistitaan kylmyytenä, minkä vuoksi ilmavuotojen tiivistys on lämmöneristystä tärkeämpää ja aina taloudellisesti kannattavaa.

Lisäeristeen asentaminen voi olla kallis ja turha toimenpide ja saattaa johtaa jopa lisävaurioihin mikäli kosteus pääsee tiivistymään rakenteisiin. Sisäpuolelle asennettava lisäeristekerros saa olla maksimissaan 50 mm. Hirsi on itsessään hengittävä materiaali, eikä siis tarvitse höyrynsulkua. Hirsirakenteissa riittävä lisälämmöneristys saavutetaan kahdella 12 mm huokoisella puukuitulevyllä. Ulkopuolinen lisäeristäminen ei tule kysymykseenkään kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen kohdalla, sillä julkisivu pitää säilyttää.

Hirsirakennuksen korjauksessa tulisi käyttää luonnonmateriaaleja tai niiden jalosteita, kuten sahanpurua, eristyspaperia ja puukuitulevyä. Muovikalvon, saumavaahdon, kivivillan ja muiden synteettisten materiaalien käyttöä kannattaa välttää.

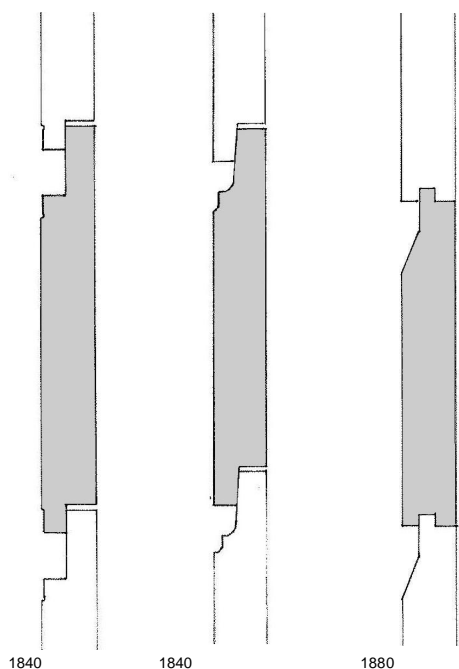
Ulkovuoraus

Laudoituksen tarkoitus on suojata hirsirunkoa ja pitää lämpöä paremmin. Ulkoseinien heikkoja kohtia ovat ulkonurkat ja auringon haurastuttamat eteläsivut.

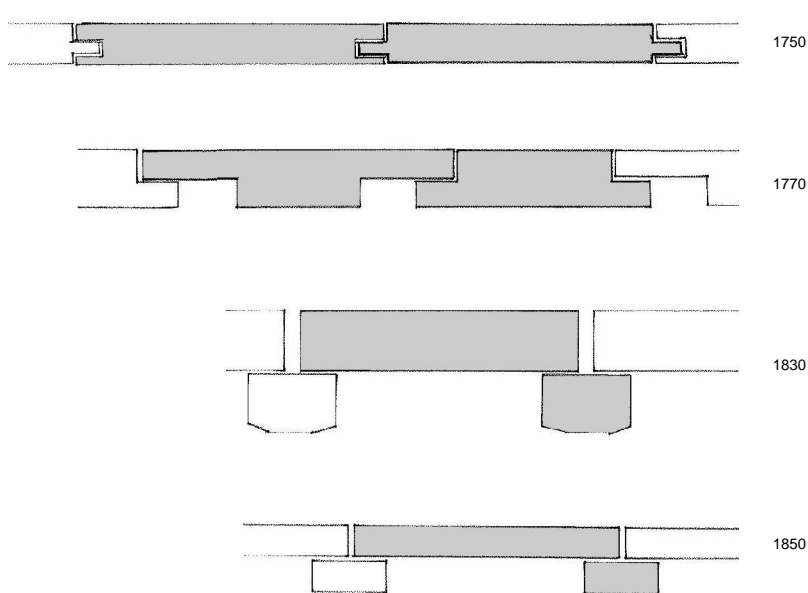
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen ulkovuoraukseen ei saa tehdä suuria muutoksia. Ainoastaan vaurioituneet kohdat uusitaan eikä keskenään erilaisia julkisivuja ole tarvetta yhdenmukaistaa. Julkisivua korjataan paikaten, jotta rakennuksen historiallisuus ja aitous säilyy. Alkuperäisen mallin mukaan tehdyllä uudella julkisivuvuorauksella ei ole mitään historiallista arvoa.

Korjauksessa käytettävään puutavaran laatuun ja työstötapaan (höylätty vai hienosahattu lauta) kannattaa kiinnittää huomiota. Puutavaran olisi hyvä olla ulkokuivaa ja puulaji tulisi ehdottomasti olla sama kuin alkuperäinen vuorausmateriaali.

Vaakalaudoituksia

pysty-laudoituksia

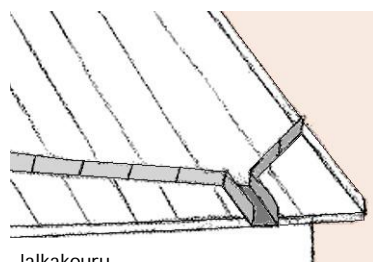
Esimerkkejä vuorilautatyypeistä. Lähde: Talo kautta aikojen, julkisivujen historia, 1987

KORJAUSKORTIT:

- 2. Lämmöneristyksen parantaminen
- 3. Ulkolaudoituksen korjaus

7.3. Vesikatto

Vesikatto on osa julkisivua ja arkkitehtonista kokonaisuutta. Katemateriaalin tulee olla ikään ja tyyliin sopiva ja sen vaihtaminen muuttaa koko rakennuksen ilmettä. Kattoa uusittaessa sen kattamistapaa, väriä tai ulkonäköön vaikuttavia yksityiskohtia, kuten jalkakourua ei pidä muuttaa.

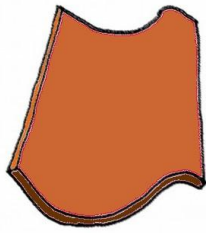
Jalkakouru

Savitiili- ja sementtitiilikate

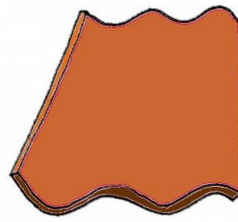
Tiilikatteen alla on aluskate. Vanhoissa rakennuksissa aluskatteena on yleensä uralauta, kaksinkertainen pärekatto tai vanha vesikatto on jätetty uuden tiilen alle.

Ongelma:

Korjaustarvetta arvioidessa tulee kiinnittää huomiota alusrakenteiden, räystäiden ja tiilen kuntoon. Katon vuotokohdat kertautuvat ullakolla kosteusvaurioina. Vanha tiili särkyä helposti ja erityisesti märkä tiili lohkeaa usein jäätyessään. Tiilessä kasvava sammal tai jäkälä rapauttaa tiilen pintaa ja pitää sen kosteana.

Yksikouruinen kankitiili

Kaksikouruinen kankitiili

Korjaus:

Rikkoutuneet yksittäiset tiilet voi vaihtaa yksitellen, mutta mikäli huonokuntoisia tiiliä on paljon, kate kannattaa latoa uudestaan. Mikäli on halutaan säilyttää vanhaa tiiltä, eikä vastaavaa uutta /hyväkuntoista käytettyä ole saatavilla, voidaan kerätä esimerkiksi yhdelle lappeelle vanhat, hyväkuntoiset tiilet, ja latoa muut lappeet lähinnä vanhaa tiiltä olevalla uudella/ käytetyllä tiilellä. Taipuneita kannattavia rakenteita on melko helppo vahvistaa ja oikaista. Sammaleen ja jäkälän poistaminen onnistuu painepesurilla tai harjaamalla, mutta paksua kasvukerrostoa ei kannata poistaa, sillä sen alla oleva tiili on mitä todennäköisimmin jo liian hauras. Katolla liikuttaessa tulee muistaa astua aina tiilen päähän, ei sen keskelle. Sementtitiilikatteet ovat kaavan alueella yleisiä. Mikäli sementtitiilikate ei ole enää kunnostuskelpoinen, uuden vesikatteen materiaalista voi sopia esim. Satakunnan Museon rakennuskonservaattorin kanssa. Mahdollisia uusia katemateriaaleja ovat: pienikokoinen betonikattotiili (savitiilenpunainen) tai savikattotiili. Tiilen profiilin tulisi muistuttaa vanhan kattotiilen profiilia. Joissakin tapauksissa kyseeseen tulee myös konesaumattu peltikate tai huopakate (tapauksesta riippuen joko kolmiorimahuopakate tai limisaumahuopa). Palahuopaa ei saa käyttää.

Peltikatto

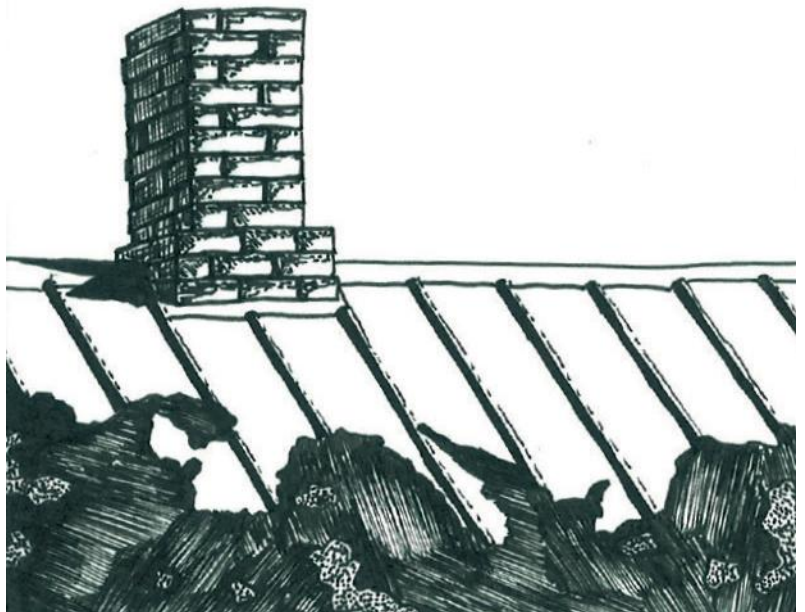
Vielä 1900-luvun alussa peltikate oli etenkin maaseudulla harvinainen. Peltikatteet tehtiin ruostuvasta, nk. mustasta pellistä. Sinkitty pelti syrjäytti mustan pellin 1920-luvulla ja sen jälkeen peltikatot ovat yleistyneet. Perinteisesti peltikate on tehty nk. saumapeltikatteena 1960-luvulle asti palapellistä 'käsin saumaten'. Sen jälkeen käyttöön tuli katon harjalta räystäälle saakka ulottuva rullapelti ja 'konesaumaus'. Sinkitty peltikate tulee aina maalata muutamia vuosia katteen asentamisen jälkeen. Maalipinta tulee uusiksi ajoittain.

Ongelma:

Peltikatteen yleisin ongelma on korrosio eli metallin hapettuminen. Korrosio syntyy, kun vesi jää seisomaan esim. taitekohtiin tai ilmankosteus tiivistyy vedeksi pellin alapintaan ja kulkeutuu saumoihin. Myös ilmansaasteet, rikkisateet, roskat ja siitepöly altistaa korroosiolle. Tyypillisiä vauriokohtia ovat myös läpiviennit.

Korjaus:

Vanha käsin- tai konesaumattu peltikate tulee ensi sijassa pyrkiä kunnostamaan. Pienten vaurioiden korjaamiseen voidaan käyttää öljykittä. Suuremmilla vaurioalueilla vaurioituneet pellinosat uusitaan. Mikäli vauriot ovat niin laaja-alaisia, ettei kunnostaminen ole enää järkevää, voidaan peltikate uusita kokonaan. Uusi peltikate tehdään sinkitystä, pinnoittamattomasta pellistä konesaumakatteena, joka maalataan myöhemmin. Vedenohjaus toteutetaan jalkarännein, mikäli aiemmassakin katteessa on ollut sellaiset. Ulkopuoliset vesikourut soveltuvat vain pienikokoisen rakennuksen katteen yhteyteen. Pinnoitettua tai valmiiksi maalattua peltiä ei tule käyttää. Profiilipelleistä ainoastaan perinteinen, sinkitty ja pinnoittamaton aaltopeltikate soveltuu joissakin tapauksissa ulkorakennuksiin. Myös aaltopeltikate tulee myöhemmin maalata.

Huopakatto

Huopakattetyyppejä on mm. kolmiorimahuopakate ja sileäpintainen limisaumahuopakate.

Ongelma:

Huopakaton vauriot johtuvat usein sen luonnollisesta kulumisesta, mutta myös rakenteelliset virheet, säätövirheet, ilmansaasteet, roskat ja lika altistavat vaurioille. Katon kuntoa arvioidessa huomio kannattaa kiinnittää alusrakenteen ja sirotekerroksen kuntoon sekä pinnan vaurioihin, erityisesti taitekohtiin. Ullakon puolelta näkee parhaiten katon vuotokohtat aluslautojen kostumina.

Korjaus:

Paikalliset repeämät katteessa voidaan korjata paikkaamalla. Katon voi pintakäsitellä mikäli kate on kauttaaltaan kulunut, mutta sen sidekerros on yhä ehjä. Kokonaan uuden huovan asennus tulee kysymykseen, jos pintavaurioita on koko lappeen alalla. Kate tulisi korjata sellaisen tyyppiseksi, kuin se on ollut. Palahuopaa ei saa käyttää.

KORJAUSKORTIT:	4. Huopakaton korjaus 5. Peltikaton korjaus 6. Tiilikaton korjaus 7. Peltikaton maalaus (19. Pärekatto)

7.4. Ikkunat ja ovet

Kulttuurihistoriallisten rakennusten ikkunat ja ovet tulee säilyä mahdollisimman vähin muutoksin ja alkuperäisinä. Pienetkin muutokset saattavat vaikuttaa koko rakennuksen ulkonäköön.

Muutokset tehdään täydentämällä, ei poistamalla ja uusimalla. Uusi ovi tai ikkuna tehdään vain, jos puuseppä toteaa arvokkaan ikkunan tai oven on korjauskelvottomaksi. Tällöin vanha ikkuna tai ovi otetaan talteen ja uudesta tehdään profiililtaan alkuperäisen kaltainen. Alkuperäisen kopiolla ei kuitenkaan ole historiallista arvoa. Ikkuna tulee aina asentaa julkisivulaudan kanssa samaan tasoon. Mikäli ikkuna halutaan poistaa käytöstä, voidaan se jättää perinteiseen tapaan valeikkunaksi. Myös esimerkiksi purettavan talon ikkunat ja ovet pitää säilyttää myöhempää käyttöä varten.

Ulko-ovien käsittelemätön puupinta saattaa muodostaa harmaan pinnan, tätä ei tule sekoittaa lahovaurioihin. Harmaantuneen pinnan voi hioa nukattomaksi ja maalata. Auringon puoleiset ikkunat ja ovet vaativat enemmän kunnostusta kuin varjon puoleiset.

KORJAUSKORTIT:	8. Ikkunoiden korjaus 9. Ovien korjaus

7.5. Kuistit

Kuistin tarkoitus on toimia siirtymätilana ulkoa sisälle tultaessa ja siten vähentää sään aiheuttamia rasitteita sisäänkäynnin kohdalla. Kuisteja on kaksi perustyyppiä, umpi- ja avokuisti. Umpikuisti on eristämätön rakenne, jossa on yksinkertaisesti ikkunat. Yleisimmät kuistien vaurioiden syyt ovat katon vuodot, perustusten liikkuminen ja virheelliset rakenneratkaisut.

Korjaus:

Korjattaessa tai uusiessa kuistia sen ominaispiirteet ja yhteensopivuus muuhun rakennukseen on säilytettävä. Kuistin alkuperäisiä värejä, detaljeja tai materiaaleja ei saa muuttaa.

Pieni perustusten taipuma ei haittaa. Mikäli vinous halutaan korjata, tuetaan kuisti tunkeilla haluttuun asentoon ja kiilataan se kivillä paikoilleen. Perustusten uusimisesta tulee neuvotella asiantuntijan kanssa.

Rungon mahdolliset lahovauriot ovat usein seinän alaosassa. Lahon aiheuttaja on poistettava ja vauriot korjataan alkuperäistä vastaavalla materiaalilla. Ensisijaisesti on hoidettava katon vauriot. Alkuperäinen katemateriaali tulee säilyttää.

Kuistin muuttamista lämpimäksi rakenteeksi ei suositella, sillä se on vaativa toimenpide ja vastaa uudisrakentamista. Vanhan kuistin purkaminen ja korvaaminen uudella laskee koko rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa.

KORJAUSKORTTI: 10. Kuistin korjaus

7.6. Ulko-oleskelutilat

Pihan kevyiden rakennelmien, kuten leikkimökkien, pihamajojen ja kasvihuoneiden tulee olla mitoiltaan ja muotoilultaan vaatimattomia ja tontille suunniteltuja. Vakiovalmisteiset puutarhamajat tai grillauskatokset eivät sovi ulkonäkönsä tai kokonsa puolesta historialliseen pihapiiriin. Ulko-oleskelupaikkaa ei ole tarpeellista korostaa katoksella.

7.7. Piharakennukset

Pihapiirin hierarkian tulee säilyä; ulkorakennus on aina vaatimattomampi kuin päärakennus. Piharakennusten ominaisluonne pitää pysyä ennallaan ja korjaukset tulee tehdä vanhaa ilmettä kunnioittaen. Saunan säilyminen ulkorakennuksessa on suotavaa. Saunan siirtämistä ulkorakennukseen suositellaan, mikäli suunnitteilla on saunaremontti ja ulkorakennus on vailla toimintaa. Vanhat käytöstä poistuneet rakennelmat kuten kaivot ja kellarit tulee pyrkiä säilyttämään, sillä ne ovat oleellinen osa vanhaa pihapiiriä.

7.8. Pihat ja istutukset

Vanhan pihan jäsentely on usein syntynyt luonnostaan vuosien varrella ja sen ulkorakennukset, kulkureitit ja kasvusto ovat olennaisia koko pihapiirin yleisilmeelle. Pihan muuttamista kannattaa harkita tarkkaan. Erityisesti suoraviivaisia rajauksia ja uusia nykyaikaisia materiaaleja, kuten asfalttia ja kivituhkaa tulee välttää, koska ne muuttavat helposti pihan vanhanaikaista tunnelmaa. Kaivot, kellarit ja pihan muut pienet yksityiskohdat elävöittävät pihaa ja ne tulee säilyttää.

Pihan kunnostuksessa luonteavat ja perinteiset ratkaisut ovat hyviä. Puset puutarhakalusteet istuvat pihaan parhaiten. Roskalaatikot on hyvä sijoittaa pihalle mahdollisimman huomaamattomasti.

Pihaa ei tule muokata liikaa. Luonnonmukainen nurmikko on osa pihaa ja eikä siitä välttämättä saa nykyaikaista sileää nurmea. Rakennusten suojelu on kuitenkin ensisijaista, joten lahovaurioiden aiheuttajat, kuten maan pinnan kohoaminen ja rehevät istutukset aivan rakennuksen seinustalla pitää poistaa. Maan pintaa kannattaa laskea seinän vierestä ja maata voi korvata vettä läpäisevällä kerroksella, kuten soralla. Maan pitää aina kallistua pois päin rakennuksista, jotta vesi ei jää seisomaan seinän viereen.

Perinteiset kasvilajikkeet tulee säilyttää ja hyötykasvit sekä pienet kasvimaat sopivat vanhaan miljööseen. Kukkapenkit on sijoitettu usein rakennusten seinustoille. Vanhoja puita ei saa kaataa harkitsemattomasti, nuoria puita voi halutessa karsia.

KORJAUSKORTTI: 15. Puukaupunkien pihat ja aidat

7.9. Aidat ja portit

Vanhojen tonttien aidat ja portit tulee korjata entisen kaltaisiksi paikaten. Koko aidan turhaa purkamista ja korvaamista tulee välttää, ajan tuoman patina kuuluu asiaan. Eteläisivun puoleiset aidat halkeilevat eniten. Lahovauriot esiintyvät useimmiten aidan alaosissa ja pystytolpissa, suora kosketus maahan altistaa erityisesti lahovaurioille. Myös kasvillisuus välittömästi aidan vieressä saattaa aiheuttaa homehtumista ja lahoamista.

Aidan kunnan voi testata piikillä tai puukolla. Pari ensimmäistä millimetriä on yleensä pehmeää, mutta sen alla olevan puun kovuus kertoo puutavaran kunnosta.

Aidan ja portin korjaukseen tulee käyttää samaa puumateriaalia kuin alkuperäisessä, mielellään vieläpä vanhaa puutavaraa. Koristelista tehdään yleensä höylätystä laudasta ja yksityiskohdissa käytetään tiheäsyistä puutavaraa. Paineekyllästetyn puutavaran käyttöä kannattaa välttää. Helposti lahoavissa kohdissa, kuten pystytolpissa on parempi käyttää sydänpuumäntyä tai lehtikuusta, jotka tervataan tai hiilletään maahan upotettavalta osalta.

KORJAUSKORTTI:

15. Puukaupunkien pihat ja aidat

7.10. Tekniset laitteet julkisivussa

Moderneja taloteknisiä laitteita, kuten ilmalämpöpumppua tai lautasantennia ei tule asentaa näkyvälle julkisivulle, vaan ne kannattaa asentaa mahdollisimman huomaamattomasti. Ilmalämpöpumpun ulkoyksikön voi koteloida hengittävällä puusäleiköllä (ilmalämpöpumpun käyttöohjeiden mukaisesti), jotta se istuisi paremmin puujulkisivuun.

7.11. Värät ja pintakäsittely

Eriväriset rakennukset ovat osa perinteistä pihapiiriä. Talojen välistä hierarkiaa osoitettiin maaleilla ja värityksillä, talousrakennus maalattiin usein punamullalla ja päärakennus arvokkaammalla pellavaöljymaalilla.

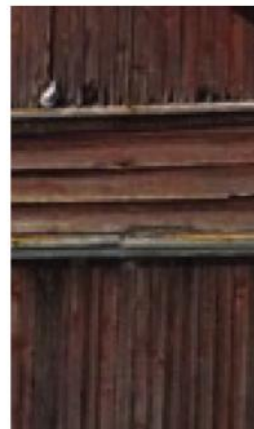
Yleisimmin käytetyt värät olivat murrettuja punaisen, keltaisen ja ruskea eri sävyjä, koska maalin valmistuksessa käytettiin ennen vain maapigmenttejä. Sininen on harvemmin käytetty julkisivuväri perinteisessä rakentamisessa, joten sen käyttöä tulee harkita tarkkaan.

Hilseilevien lateksi- ja alkydimaalien poisto onnistuu parhaiten mekaanisesti kaapimalla, hiekkapuhallus rikkoo vanhan puu- ja tiilipinnan. Keittomaaleja tai pellavaöljymaaleja ei yleensä tarvitse poistaa ennen uuden maalausta. Keittomaali soveltuu vain maalamattomalle karkealle sahapinnalle tai aiemmin keittomaalilla maalatun pinnan päälle. Höylätylle pinnalle soveltuu pellavaöljymaali. Maalityypin valinnassa tulee huomioida nykyinen maalityyppi. Kannattaa suosia perinneväriin pohjautuvia värikarttoja ja luonnollisia, muovittomia ja hengittäviä maaleja.

KORJAUSKORTIT:

12. Keittomaali

13. Öljymaali

8. AVUSTUSTA KORJAUSTÖIHIN (tilanne 2018)

Päävastuu rakennusten korjauskustannuksista on niiden omistajilla. Kuitenkin moniin kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaus- ja muutostöihin on saatavissa yhteiskunnalta taloudellista tukea.

Valtio tarjoaa seuraavat avustusmuodot arvokkaiden rakennusten omistajille:

1. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) myöntämä avustus rakennusperinnön hoitoon (ominaispiirteiden säilyttämistä tukeviin korjauksiin)

Hakuaika: vuosittain lokakuussa

Lisätietoja: Satakunnan Museo, puh. 044 7011 052

Varsinais-Suomen ELY-keskus, puh. 0400 80 2013

Avustushakemus: www.suomi.fi

2. Museoviraston entistämisavustus valtakunnallisesti merkittävälle rakennuksille (vaativimpiin restaurointitöihin)

Hakuaika: vuosittain lokakuussa

Lisätietoja: Museovirasto, puh. 09 40 501 (vaihde)

Avustushakemus: www.nba.fi

3. Suomen Kotiseutuliiton myöntämä seurantaloavustus (kansalaistoimintaan tarkoitettujen seurantalojen korjaus)

Hakuaika: vuosittain syyskuussa

Lisätietoja: Suomen Kotiseutuliitto, puh. 09 612 6320

Avustushakemus: www.kotiseutuliitto.fi

9. LISÄTIETOA

9.1. Rauman kaupungin yhteystietoja

Rakennusvalvonta:

Lyseokatu 2E, Kaupungintalo, 2. krs

puh. (02) 834 5002

<http://www.rauma.fi/ymparisto/rv.htm>

Korjausrakentamiskeskus Tammela:

Eteläpitkätie 17, 26100 Rauma

puh. (02) 834 4750

<http://www.oldrauma.fi/tammela1.html>

9.2. Hyödyllisiä linkkejä

Museovirasto:

www.nba.fi

Restaurointikuvasto:

<http://restaurointikuvasto.nba.fi/restkuvasto/>

Rakennusperintö:

www.rakennusperinto.fi

Rakennusperinteen Ystävät ry:

www.tuuma.net

Satakunnanmuseon Rakennuskulttuuritalo Toivo:

www.pori.fi/kulttuuri/satakunnanmuseo/rakennuskulttuuritalotoivojakorsmanintalo.html

Enemmän tietoa ja tarkat työvaiheet vanhan rakennuksen korjaukseen löytyvät Museoviraston korjauskorteista.

Rakennuksen korjaussuunnitteluun kannattaa aina palkata aiheeseen perehtynyt arkkitehti.

Korjauskortit saa joko maksullisina paperiversioina tai ne voi ladata ilmaiseksi pdf-muodossa osoitteesta:

www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperinto/restaurointi/korjauskortit

